

Det er rart at kunne vise dem en farbar vej – erfaren folkeskolelærers livshistorie

Grevy, Carlo (2004d): Det er rart at kunne vise dem en farbar vej. Erfaren folkeskolelærers livshistorie. I: Niels Buur Hansen og Jørgen Gleerup (red.): *Videnteorie, professionsuddannelse og professionsforskning*, 119-127. Syddansk Universitetsforlag 2004.

DET ER RART AT KUNNE VISE DEM EN FARBAR VEJ

Erfaren folkeskolelærers livshistorie, foretaget af Carlo Grevy

Jeg blev født på Bornholm – og vi flyttede siden hen til København. Der var jeg på børnehjem et par år. Herefter flyttede jeg til Midtjylland, hvor jeg boede hos mine bedsteforældre samt min morbror og tante på en gård. Årene hos mine bedsteforældre er af stor betydning for mit liv – og muligvis også for valget af seminarier senere hen.

Det var en meget gammeldags gård, og det var mine bedsteforældre, der havde den. Det var med heste, grise, køer og får. Og eftersom jeg var født i 1950, og det her er et stykke op i halvtredserne, så var folk jo begyndt at få Ferguson og al den slags, men ikke ved os. Vi holdt fast ved hestene og selvbinderen, som vi selvfølgelig havde sammen med naboerne. Den krævede tre heste – og vi havde to. Og så flyttede vi – ja det var i 6. klasse, og jeg var hen ved tolv år – herind til Odense, og det gjorde jeg sammen med min mor, som giftede sig. Det var i 1965, og der bosatte vi os alle tre i det her hus, som jeg faktisk har overtaget nu. Så man må vel nok sige, at den bondske tradition – hun bor her nemlig også nu – “med at man har de gamle på aftægt” og “overtager gården”, i dette tilfælde byejeendommen, og har den gamle boende, den bliver holdt i hævd.

Det var en dejlig stemning at leve i. Vi arbejdede alle tre med på at sætte huset i stand, og mine venner blev hurtigt familiens venner. Eftersom vi alle var nye for hinanden og som husejere, var der plads til og brug for alles medvirken. På landet var der fire mennesker på en relativt lille gård, så kun det kedelige arbejde blev mig til del: lugning og roetynding og den slags. Her i byen fik jeg lov at betale skat og sygekasse. Børn rørte ikke penge på gården – undtagen deres egne.

I øvrigt var traktoren og bilen jo begyndt at holde deres indtog på nabogårdene, så der var mange grunde til at smutte hen til kammeraterne – og de tekniske fremskridt. Så kunne vi få lov at prøve Renault Dauphine hen ad markvejene, når traktoren var stillet i hus. Engang skilte vi en grå Ferguson ad og satte den sammen igen. Til min rædsel var en del skruer

og møtrikker tilovers. Det anfægtede ikke den snilde nabo. Han startede og kørte! Samme nabo bad mig bære tagplader op på et ladetag, han var ved at lægge hos sin nabo. Der var højt, og hans bror var lige faldet ned og havde brækket skulderen. Ikke et ord om forbedrede arbejdsprocedurer. Jeg overtog blot som en selvfølge.

Svendborgbanen, der ellers lå et stykke væk, kunne let ses fra ladetagens rygning. Det var den bane, der kort tid efter førte mig ind til byen.

På landet boede mange forskellige typer mennesker med svagheder, som ikke gjorde dem ukampdygtige til et selvberørende liv. Der boede en scleroseramt kvinde på en af nabogårdene, som havde en mand til at tage sig af bedriften. Lænket til sin rullestol, som hun var, måtte andre selvfølgelig tage sig af indkøb og andre bevægelseskrævende aktiviteter. Det var en selvfølge, at når man selv skulle ud at handle, gik man over til hende og fik hendes vareliste med til købmanden, der lå tæt ved, hvor vi boede, eller i Brugsen i den nærliggende by Ringe. Lidt længere borte boede en særling, som gik alene rundt på sin gård, og hvis psykiske habitus der givet kunne skrives dybsindige rapporter over – som passede sit. Han så bestemt ikke ud til at have mere end til dagen og vejen. Da han døde, efterlod han sig en bankbog på en million kroner, og det var en formue på det tidspunkt.

En af mine bedste kammeraters far administrerede ubesværet tre forskellige jobs. Han arbejdede på Jernstøberiet i Ringe, var glarmester, satte ruder i for folk og leverede den bedste bihonning af egen sværm.

Min morfars søster var husbestyrerinde for et par brødre på en gård i det nærliggende sogn. De følte sig på et tidspunkt så vel ved muffen, at de så sig i stand til at købe sig et såkaldt dollargrin – en italiensk Simca Vidette. Den skulle selvfølgelig indlemmes på linje med de andre husdyr, man passede godt på, og blev derfor staldet op om vinteren. Det betød, at den blev stillet i garagen med halmknipper omkring sig! Den rustede jo op længe før, den ellers var bestemt til. Og i betragtning af, at italienske biler på det tidspunkt i forvejen passede dårligt ind i det danske lunefulde klima, gjorde det ikke dens rusttilstand bedre.

Både mine bedsteforældre på landet og min mor accepterede det forhold – også når jeg omgikkes folk, der ikke lige faldt i deres smag – at jeg fungerede som selvstændigt individ tidligt. Jeg måtte allerede i skoletiden selv stå til ansvar for mine handlinger. Jeg havde venner i kommunehuset. Her boede folk uden megen økonomisk formåen, og der boede ofte to eller flere familier i samme hus. Her kom jeg – og da

det var de første, der havde fjernsyn på egnen, var de omsværmede. Det var en særlig intens oplevelse at se det krone-fjernsyn, eftersom man ikke nødvendigvis kunne regne med at se udsendelsen til ende, med mindre man havde tilstrækkeligt med enkroner.

I forbindelse med min tur her i weekenden til Langeland så jeg nogle af landevejens farende svende gå mod Egeskov Marked og mindedes pludselig, hvordan vi altid tredje onsdag i september drog ned for at se stodderkongen blive kåret, og dagen gik med gøjl og gejl. Som jeg husker det, var der ikke det dyr eller den ting, der ikke blev falbudt. Vi blev også brugt som klappere på Egeskov, når der var jagt. Jeg husker det ikke som noget, der forekom ofte – vel fordi det har vakt samme mindelser om forne tider, som det ville gøre i dag.

I Odense gik jeg på Munkebjergskolen, en kæmpe skole. Det var en skræmmende oplevelse. Den skole, jeg kom fra, var på det tidspunkt lige kommet op over 100 elever. På Munkebjergskolen var der på det tidspunkt 1300 elever. Det var på samme tid også en rar oplevelse, eftersom det jo var meget klart, at det var byen, som var det sted, som bød på de muligheder, jeg brød mig om. Og så kom jeg i 1967 i gymnasiet, og jeg er derfor student fra 1970.

Overgangen til bylivet var også overgangen til et nyt sprog. Med i min sproglige bagage havde jeg en række på landet helt utvetydige udtryk – som i byen gav anledning til ikke udelt undren og morskab. Jeg sagde fx “ajje”, som jo udtales og staves “ajle”. Ordet “hukommelse” kendte jeg heller ikke, kun “huskesans”, som jo passede så logisk sammen med den dog sjældent uddelte “huskekage”! Lærerinden undlod ikke at læse linjer med disse mine udtryk op – til morskab og glæde, ikke mindst for mig selv.

Efter studentereksamen gik jeg ud og fik noget arbejde som vikar i en folkeskole. Det er faktisk vældig afgørende, for det var nogle vældig gode erfaringer, jeg gjorde med både kolleger og børn på det tidspunkt. Og på den måde kan nogle erfaringer indhøstede under bestemte vilkår på et bestemt tidspunkt jo danne baggrund for meget tvivlsomme valg af erhverv, havde jeg nær sagt. For samtidig begyndte jeg så at læse dansk på universitetet, og det var jo de første år under bifagsstudierne meget organiseret om gode sociale relationer. Det sociale var jo ikke det væsentligste, men greb dog ind i alle gøremål. Det var dengang, der var penge til, at alle de tre store danskhold havde hver sin psykolog tilknyttet den første hele uge. Det lykkedes os at få psykologen til at bryde sammen og ikke

vi andre. Så følte vi os jo vældigt styrkede til at gå i gang med studiet. Da jeg så var færdig med første del, altså bifag, begyndte tankerne om, hvad jeg skulle tjene pengene ved, at melde sig. Der herskede ingen tvivl om, at jeg skulle brødføde mig selv. Så da studiet begyndte at blive lidt mere ensomt derudad, og da jeg samtidig rask væk havde en god økonomi – for jeg var årsvikar samtidig med, at jeg studerede – vandt forestillingen om at gå på seminariet indpas. På den skole, jeg var, havde jeg nogle utrolig gode erfaringer med både kolleger og børn.

Der var mange gode ting ved vikararbejdet. Var der fx larmende klasser, var der ikke nogen, der greb ind og overtrumfede mig som vikar. I stedet holdt man sig i baggrunden, men lod bestemt forstå, at hvis der var nogle problemer, var man der. De var i nærheden – uden at blande sig, men altid inden for rækkevidde, når man havde brug for det.

De børn, jeg underviste i min vikar- og studietid, var børn, der havde hovedet op og benene ned og ønskede et ordentligt fagligt fundament. De bød på mange spændende pædagogiske og videnskæssige udfordringer. Det var muligt at præge eleverne med en fornuftig arbejdsrytme og den deraf følgende progression i indlæringen.

På et tidspunkt var der en elev, der skrev om en vikar, hun havde haft. Det var faktisk mig – kunne jeg dog genkende, selvom den var krydret med mange for mig nye realistiske detaljer – realitetsoplevelser – oplevet fra elevside. Selvom nogle af elevens iagttagelser kom bag på mig i min ungdommelige lærerkarriere, var det af væsentlig betydning for mit senere valg af lærergerningen: Eleven havde nemlig ikke kunnet undslå sig for at lade skinne igennem, at vikaren grundlæggende besad et ejet godt gemyt.

Studentertiden var for mig ikke nogen særlig "sommertid" – og for mig er det ikke nogen tid, jeg tænker tilbage på som særlig dannende. Det var allerede sket inden. Det forhold, at jeg voksede op hos mine bedsteforældre, betød, at jeg selv søgte mine egne veje – jeg var allerede i skoletiden vant til at have selvstændige relationer uden for familiens kreds, selv at opsøge andre mennesker og havde dermed taget hul på voksenlivet ved at danne min egen vennekreds.

Der gik efter studentereksamen fem til seks år som årsvikar, hvor jeg samtidig læste dansk på universitetet. Jeg fik mit bifag i dansk i 1974. Jeg tog også nogle hovedfagsemner, og så forlod jeg danskstudiet til fordel for seminariet. Det var i 1976.

Det betød jo så, at jeg var i gang på seminariet i en alder af knap 26 år

og altså færdig på seminariet, da jeg var 30 år, altså i 1980. Så mine tal er temmelig runde, sådan uddannelsesmæssigt set. Og så startede jeg på et job der på en åbenplanskole, der var kommet i det sydvestlige Odense. Og det var jo meget spændende at prøve den pædagogisk. Man kan sige, at den pædagogik, eller det, man blev budt i det åbne plan, måtte rumme noget uforudsigeligt og kaldte på lidt større projekter. Det var umuligt at forudsige støjniveauet fra de overfor liggende klasser. Derfor måtte man hele tiden være parat til at ændre på sine egne planer for timen, alt efter hvad støjniveauet tillod. Derfor kunne man lige så godt opløse sin klasseundervisning og lave nogle friere projekter flere klasser sammen. Så var støjniveauet dog ens, og eleverne kunne finde hen, hvor der var fred, i det omfang de havde brug for det. Man kunne måske kalde denne form for afhængighed for overraskelsespædagogik. Og denne pædagogik er i for høj grad blevet normdannende i den moderne pædagogik, hvor man vrængende taler om den privatpraktiserende lærer som den, der stadig tror, at der er værdier at hente i klasserumsundervisningen.

Det sidste store emne, vi i vores gruppe på seminariet sluttede med, var om integrering af fremmedarbejdere i Danmark. Det var mens emnet endnu var omgærdet af eksotik. Vi afholdt sågar et større seminar om emnet. Dette emne førte mig sammen med en gruppe af yngre danskfolk fra universitetet – og dette udmundede i arbejde med et andendelsemne, der vedrørte metoder til indlæring af dansk for tosprogede. Så jeg kom nu tilbage til universitetet – her i starten af 1980'erne. Jeg fik samtidig med lærergerningen fuldført mit hovedfagsstudium i dansk i 1990. I hele firser-perioden var jeg således i stadig frugtbar vekselvirkning mellem det akademiske og det undervisningsmæssige.

De kvalifikationer, som jeg tilegnede mig, kommer således både fra seminariet og fra universitetet. Men jeg må nok sige, at jeg som sådan ikke opfatter seminarieverdenen som grundlaget for min nuværende lærergerning. Jeg opfatter det sådan, at mine kvalifikationer i meget højere grad er kommet af privat omgang med folk også helt uden for skolevæsenet. Hvis jeg skulle datere det, der gør, at jeg i dag kan klare at gennemstå en skolehverdag, så udspringer det nærmere af landbokulturen, hvorfra jeg havde lært, at man omgikkes mange forskellige mennesker. Og jeg omgås mange forskellige folk – både med stor aldersmæssig og social spredning. Jeg har lært meget af at se, hvor forskellige folk kan være. Det at kunne knytte og opretholde personlige relationer har været af meget stor betydning for mig. Det træk at kunne indgå i personlige relationer

og så udvide dem med det faglige – eller som det også sker: at starte nogle personlige relationer med det faglige og så udvide dem – det har stor betydning for mig. Og selvom magisterkonferencen ellers skulle være det næste i mit eget uddannelsesforløb, er det ikke kommet til det. I stedet for har kombinationen af det faglige og det sociale været mere interessant for mig. Netop det, at jeg har kunnet kende folk fra seminariet og universitetet, har givet anledning til mange herlige episoder og erfaringer – alt sammen værdifuldt gods i mit nuværende arbejde som skolevejleder.

Årsagen til, at jeg gjorde mit hovedfag færdig, ligger ikke i nogen karrieremæssige overvejelser eller noget ønske om at skifte job fra folkeskolen. Selvfølgelig var jeg klar over, at der kunne være nogle muligheder – især i en periode her i firserne, hvor der inden for folkeskoleområdet blev en del arbejdsløshed. I en periode her i halvfemserne arbejdede vi en del med brobygning mellem folkeskole og gymnasium. Det var jeg meget involveret i – og på et tidspunkt blev det drøftet, at jeg skulle have arbejde delvis i folkeskolen og delvis i gymnasiet med en 1.g-klasse. Desværre røg vi her ind i nogle fagforeningsmæssige problemer – men netop sådan et projekt synes jeg kunne være meget spændende. Det er ikke så afgørende, finder jeg, om man er folkeskolelærer eller gymnasielærer. Folkeskoleleverne har endnu ikke lært, hvad der er – eller skal være – svært og ikke svært, og herved får man som lærer en god chance for at præsentere dem for noget udfordrende – og noget, der formelt er over deres niveau. Det kan man komme langt med, og det kan lykkes netop på grund af deres fordomsfrihed. Fx er det jo i visse kredse stadfæstet, at Karen Blixen er utrolig svær, svært tilgængelig og problematisk i enhver folkeskolesammenhæng. Men jeg erindrer et meget vellykket forløb, hvor også nogle praktikanter var involverede, som vi havde med en ottendeklasse, hvor de kom til at læse en del af hendes fortællinger. Og det gik eleverne selvfølgelig til med en friskhed i så høj en grad, at vi faktisk sammen så filmen om Karen Blixen af Christian Braad Thomsen, og børnene tog notat på notat. Så selve det, at man faktisk kan komme godt af sted med meget i folkeskolen, hvor børnene endnu ikke har etableret sig en forestilling om, hvad voksenverdenen finder for vanskeligt, men derimod har den umiddelbare tilgang til teksterne, det anser jeg for en stor force inden for folkeskolen. Men det kræver jo selvsagt, at man har viden og selv er engageret i det, man arbejder med. Folkeskolelærere bygger måske desværre i for høj grad

på, hvad de selv har lært er for svært eller ikke for svært. Børnene har ikke særlig svært ved det – de går til biddet.

Byen Odense, hvor jeg jo har boet siden 60'erne, byder jo på mange uddannelsesmuligheder – mange muligheder for at stille sin trang til udfordringer. Byen giver netop mulighed for at flytte sig uden at røkke sig ud af stedet! Man kan blive på det sted, man godt kan lide, og på den måde videreføre bofastheden i landbolivet i sin bytilværelse. Fx ligger svømmehallen mindre end fem minutters gang fra min bolig. Det er et forhold, jeg flittigt benyttede mig af, indtil jeg selv fik installeret bad i min lejlighed.

Da min mor og stedfar overtog ejendommen i 1965, boede vi typisk for den tid på første sal. I stuen var der en tobaksforretning og en slikforretning samt en lille beboelse til lejerne af slikforretningen. På anden sal, hvor jeg bor nu, boede et par søstre. Huset var med andre ord beboet efter datidens normer for boligstørrelse. Nu bor vi kun min mor og jeg, og det er et glimrende sindbillede på velstandsudviklingen i de forløbne 30 til 40 år. Vi nyder stadig freden i huset i erindringen om det leben, der var engang.

Jeg er blevet boende også på grund af beliggenheden. For ganske få år siden – i midten af halvfemserne – overtog jeg byejendommen og fik den moderniseret efter min stedfars død, så den nu danner en tidssvarende ramme om vores liv.

I bagklogskabens lys vil jeg sige, at min baggrund og mit motiv for at fravælge universitetet og gå på seminariet er knyttet til forestillingen om, at man som lærer gør en forskel og er en kendt og skattet aktør i egnens liv. Her kunne motivet til valget af job findes. Og det har betydet noget meget væsentligt, nu i dag, hvor den skole er lukket, og jeg er overflyttet til en anden skole, en byskole, at der ikke er meget, der kommer bag på mig, simpelthen.

Hvis der er noget fra det gamle landbrugssamfund, som slår mig, og som jeg bestræber mig på selv at realisere, er det erindringen om skoletiden som præget af klarhed og enkelthed. Vi vidste dengang, hvad vi var sammen om, læreren som den vidende og os som de lærende. Det er en god ramme at lade undervisning udspille sig inden for. Vi var grundige med skolearbejdet. Det ansås for væsentligt. Hos børnene i dag opfatter jeg fra den del af børnegruppen, som har mest brug for at arbejde meget med tingene, kun ét spørgsmål som styrende: Hvad kan jeg nøjes med?! Til gengæld arbejder den dygtige del af børnegruppen forbløffende ihærdigt

og opnår stor indsigt. Derfor bliver det en meget uens gruppe at have i samme klasse. Da det ikke ligger i kortene at bede den første gruppe arbejde mere, må man placere dem på hver sine hold. Men det ændrer jo ikke ved, at eleven må lægge et større stykke arbejde i indlæringen af det elementære, hvis det skal kunnes. I klassen får Marie udleveret noget træningsmateriale af mig til træning af staveord, da hun har nogle særlige staveproblemer. Hun svarer indigneret: "Årh..., jeg har jo svært ved det." Og det er klart et påbud til mig om, at så skal hun da ikke ulejliges med dette ekstraarbejde. Her er der kun en løsning for Marie og hendes ligestillede: De må under en eller anden form selv i gang med sproglige aktiviteter, hvis de skal leve op til folkeskolelovens krav om, at den enkelte skal kunne udtrykke sig dækkende og forståeligt. Det kan intet pædagogisk vareudbud af fikse metoder og materialer ændre på.

Når jeg betragter mig selv her, hvor jeg er i dag, ser jeg mig i høj grad som generationsformidler. Min mor bor her i huset – og jeg tager mig en del af hende. Samtidig tager jeg mig også via mit job af den nye generation. Jeg tror, at det er af betydning, at de nye generationer ikke blot får del i min egen generations kultur, men også de tidligere generationers. Den landlige kultur med dens mere klare budskaber og menneskesyn er ikke passé, men – i hvert fald i mit virke – af afgørende betydning for den kommende generations ve og vel. Men selvom målsætningerne i folkeskolen ikke altid er lige klare, kan det godt lykkes at gøre en forskel. For et par år siden overtog jeg en klasse, der såvel fagligt som socialt ikke fungerede. Efter at have haft dem i et par år forandrede de sig til at være velfungerende både på det personlige plan og indbyrdes. Også det faglige plan var højnet – for netop forståelsen af skolen som sin arbejdsplads giver den sikkerhed på, hvad vi er samlet om, der betinger gode sociale relationer. De kom til at optræde socialt og fungere fagligt langt mere alderssvarende. Så når jeg føler mig veltilpas i folkeskolen, er det bestemt ikke på grund af en fyrstelig gage, men på grund af den tilfredsstillende, der er ved at være med til at opfostre en generation, som vil kunne få noget at byde på. Det er rart at kunne vise dem en farbar vej, så de selv får muligheden for at få et lykkeligt liv. Det er vigtigt for mig, at jeg i mit eget liv får mulighed for at være med til det.

Næste side: fra bagsiden af bogen – til orientering

Det moderne vidensamfund har aktualiseret de klassiske spørgsmål om, hvad viden og læring er. I uddannelsesverdenen er dette tydeligt i den aktuelle lovgivning vedrørende de mellemlange videregående uddannelser, f.eks. læreruddannelsen, pædagoguddannelsen og sygeplejerskeuddannelsen.

Denne antologi sætter fokus på videnteori set i relation til professionsuddannelse og -forskning. Professionsviden er handlingsorienteret og situationsbundet, og professionerne er udviklet over tid, hvorfor deres viden- og læringsformer må betragtes i et såvel situativt som i et historisk perspektiv.

Bogen er derfor opdelt i to hovedafsnit, hvor artiklerne i første del diskuterer forskellige viden- og videnskabsteoretiske problemstillinger i relation til professionsuddannelse og professions- og praksisforskning, mens artiklerne i anden del anlægger et historisk perspektiv på pædagoguddannelsen, læreruddannelsen og sygeplejerskeuddannelsen.

Professionsviden lader sig umiddelbart bedst udtrykke narrativt, dvs. via fortællinger og livshistorier, der kan konkretisere rum og tid. Derfor har vi i antologien også givet plads til en sådan tredje dimension, dels ved teoretiske artikler om narrativitet, dels ved livshistoriske interviews fra de tre berørte professionsområder fordelt over begge hovedafsnit.

Bogen henvender sig til alle med interesse for de viden- og læringsformer, som vidensamfundet har sat på den uddannelsespolitiske dagsorden. Det er vores håb, at bogen kan være til umiddelbar inspiration for undervisere og studerende på de nævnte grunduddannelser, samt på diplom og masteruddannelser.